

## הצעת פתרון – בחינת הבגרות בספרות עברית כללית

קיץ 2012 – שאלון לנבחנים אקסטרניים – 05

הצעת פתרון הבחינה באזרחות נכתבה על-ידי: יעל פיזוב ודקל שי שחורי, מורות לספרות בבתי הספר של קידום.

**הפתרונות המופיעים בהצעת פתרון זו מובאים בתמצות בלבד. יש לפרט ולהרחיב כל אחד מהם בהתאם לדרישות הבחינה.**

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות). הפרק הרביעי (שירה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

### פרק ראשון – סיפור קצר (28 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

#### שאלה מספר 1

#### סיפורים מאת עגנון / האדונית והרוכל

היצירה שלפנינו מספרת על רוכל יהודי נודד ואדונית נוכריה, אשר נוהגת לאכול את בעליה. לאורך היצירה הרוכל מתקרב לאדונית ובמקביל מתרחק מדתו, זאת בעקבות הנוחיות החומרית, שהאדונית מספקת. האדונית מצדה מתקרבת לרוכל, בשל רצונה לאוכלו.

לאורך היצירה ניתן להבין כי הרוכל יודע את האמת באשר לכוונותיה של האדונית, אולם בוחר להתעלם. הקוראים יודעים זאת הן בזכות החלומות, שהוא חולם, והן בשל השאלות שהוא מתחיל לשאול (מדוע אינה אוכלת). יתרה מכך, בשלב מסוים, הרוכל מחליט לעזוב את מיטתה ולעבור לישון בחדר הכלים הישנים. הוא אף שוקל לעזוב ולברוח, אך ריח התבשילים עוצר אותו.



למרות שהרוכל מודע לאמת, הוא נשאר, שכן נוח לו מבחינה חומרית (האדונית מספקת לו קורת גג, אוכל ומין). עם זאת, בסופו של דבר הגרוע מכל מתרחש – האדונית מנסה לאוכלו, כפי שהבטיחה וכפי שעשתה לשאר בעליה. עם זאת, היא אינה מצליחה ופוצעת את עצמה. היות ואינה רגילה באוכל של בני אדם, היא מתה מרעב והרוכל חוזר לנדודיו.

נראה, כי חרף האירועים, שעבר הרוכל בבית האדונית, הוא אינו עובר תהליך של הבנה והתפכחות. מדובר בדמות סטאטית, שלא מגיע לידי גילוי אמת חדשה באשר לעצמה. הוא לא מבין כי כל עוד ינדוד, יהיה נתון לחסדי אחרים, אשר רוצים להרע לו.

רעיון זה מודגש באמצעות המבנה המעגלי של היצירה: פרטים המופיעים בתחילת היצירה, מופיעים גם בסופה (הנדודים של הרוכל, זהותו היהודית, הסכין, מזג האוויר, הגג, האוכל). מבנה זה מדגיש כי הדמות הראשית לא עברה תהליך של התפכחות ולא הבינה אמת חדשה באשר לחייה. הרוכל נשאר באותה הנקודה, בה היה בתחילת היצירה. הוא לא הבין, שעליו להפסיק לנדוד ולבנות בית קבע, אחרת חייו יהיו בסכנה.

זאת ועוד, היצירה שלפנינו הינה למעשה אלגוריה למצב היהודים בגולה. לפיכך, הביקורת כלפי הרוכל, שלא למד דבר מהאירועים שחווה, מכוונת כלפי היהודים בגולה, אשר אינם מבינים כי כל עוד ינדודו, יהיו נתונים לחסדי הגויים, אשר רוצים להרע להם.

## שאלה מספר 2

### סיפור מתורגם / כינורו של רוטשילד מאת אנטון צ'כוב

היצירה שלפנינו מספרת על בונה ארונות מתים בשם יעקוב, המכונה ברונזה. יעקוב הוא איש אטום מבחינה רגשית, אשר בזכות גסיסת אשתו, מותה וגסיסתו שלו מגיע לידי הבנה חדשה. הוא מבין כי מה שחשוב בחיים הוא הרווח הרגשי ולא הרווח החומרי.

לאורך היצירה, יעקוב מתעמת לא פעם, עם רוטשילד – חליץ יהודי, המנגן איתו בלהקת הכליזמרים. כבר באקספוזיציה מסופר, כי יעקוב לא אהב את רוטשילד, אשר היה מנגן כל מנגינה ברגש רב. בהמשך, מסופר כיצד רוטשילד מגיע לקרוא ליעקוב לנגן איתם בחתונה, אך זה מתנפל עליו באגרופים ואיומים. בסיום היצירה, לאחר שיעקוב עובר תהליך של התפכחות והבנה, יחסו אל רוטשילד משתנה. הוא מבין כי השנאה בכלל ואל רוטשילד בפרט מיותרת. על מנת לכפר על מעשיו הוא נותן לרוטשילד את הכינור, הכלי שאהב יותר מכל. היצירה מסתיימת בכך שרוטשילד מנגן את המנגינה, שניגן יעקוב לפני מותו.

למעשה ניתן לערוך אנלוגיה (הקבלה) בין יעקוב לבין רוטשילד. במידה ונשווה אותם על דרך הניגוד, נוכל לומר כי בעוד שהאחד נוצרי, גדול ממדים, אטום מבחינה רגשית ועצבני, השני יהודי, קטן וצנום, אשר כל דבר מרגש אותו (אף קוראים לו רוטשילד, דבר המדגיש את העושר הרגשי שלו). ההקבלה על דרך הניגוד מדגישה את תכונותיו של יעקוב ואת היותו אדם קשה.

עם זאת, ניתן לערוך אנלוגיה גם על דרך הזהות בין השניים, שכן שניהם חיים בעיירה עלובה, שניהם מנגנים, בדמויות שניהם יש את הצבע הכתום (רוטשילד גיינגיי ואילו יעקוב מכונה ברונזה) ושניהם מלווים בקריאות גנאי על ידי ילדי הכפר (מנוודים). האנלוגיה (הקבלה) על דרך הזהות מדגישה, כי למעשה יעקוב הינו דמות עגולה ומתפתחת. ביעקוב יש לא רק צד אטום, כי אם גם צד רגיש, המתבטא בנגינה על כינור (כלי המשמיע צליל עדין). בנוסף, האנלוגיה מדגישה את התהליך, שעוברת הדמות הראשית במהלך היצירה - יעקוב הופך מאדם שכל עניינו הוא רק רווח והפסד חומרי, לאדם שמבין כי הרווח האמיתי הוא זה הרגשי, הטמון ביחסים עם הזולת.

### שאלה מספר 3

#### סיפור אהבה מאת אהרון אפלפלד

"סיפור אהבה" הוא סיפור נישואיהם של קובה ורוזה, שני ניצולי שואה. הוא אישה עסקים בגיל העמידה, אשר איבד בשואה את אשתו ובתו. היא אישה צעירה, שאלו הם נישואיה הראשונים. קובה מנסה לשקם את חייו, מקים בית שני, ואף מוצא בלבו יכולת לאהוב את רוזה, אף כי השיקום חלקי בלבד. רגשות האשם על משפחתו החדשה מפעפעים בו וסופם שמביאים למותו – התאבדות או כניעה למחלה.

לאורך היצירה מופיעים מספר ציוני זמן :

ראשית, חשוב להסביר כי לא נמסרים מושגים קונקרטיים באשר לזמן. כך לדוגמה, מופיעים מושגים דוגמת "חמישי לינואר", "בחדש פברואר", "באביב הטוב", "ימי הפסח קרבו". נראה, כי העדר מכוון של הזמן קשור למסר של היצירה – מחסור של הזמן מאפשר לזמן להיות כל זמן בחייו של יהודי, אשר חווה את השואה. יהודי זה חיי כל העת בין "העכשיו" לבין "האז". כלומר, בחייו של אותו יהודי מצוי מתח מתמיד בין ההווה לבין זיכרון העבר, אותו הוא מנסה להדחיק. מתח זה שורר גם בחייו של קובה, הדמות הראשית. קובה, כאמור, מנסה לבנות חיי הווה מלאים ואף נישא בשנית. עם זאת, לאורך היצירה, העבר מחלחל לתוך ההווה ואינו נותן לו מנוחה, עד שלבסוף מכניע אותו.

הופעה נוספת של זמן ביצירה מופיעה בתחילת היצירה, כאשר נאמר כי הזוג נישא בחורף, בינואר. חורף מסמל, סוף ולא התחלה, כמתבקש בנישואים. ייתכן והדבר משמש כרמז מטרים לבאות, לעובדה כי עם נישואיה, מתחילה הדמות הראשית תהליך של גסיסה. שהרי, נישואיו של קובה לרוזה יובילו אותו אל רגשות האשם, על שהקים משפחה ואלה יובילו בסופו של דבר אל מותו.

באופן פרדוקסאלי (בלתי צפוי) חייו של קובה מסתיימים דווקא סמוך חג הפסח – חג החירות. עובדה זו אירונית, שכן בנקודה זו בזמן מומחשת למעשה כבילותו של קובה לעבר – לשואה. הוא אינו מצליח להשתחרר ולהיות חופשי מעברו ושוקע בו. הדבר היחיד שגואל אותו בנקודה זו הוא המוות.

אף העובדה שחיי הדמות הראשית מגיעים לקיצם בתקופת האביב, המסמלת תקופה של פריחה והתחדשות, הינה אירונית. כאמור, עבור קובה מדובר בתקופה של סיום – הוא מבין כי לא יוכל להדחיק ורגשות האשם מביאים אותו אל סופו.

## פרק שני - דרמה (28 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 4-5.

**שים לב:** בשאלות 4-5 אפשר לענות רק על פי מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20).

### שאלה מספר 5

#### דרמה מודרנית / בית הבובות מאת הנריק איבסן

היצירה מתארת את יחסייהם של נורה וטרוולד הלמר, משפחה בורגנית במאה ה-19.

כבר בתחילת היצירה, במערכה הראשונה, נחשף הקורא לסגנון זוגיות מעוות בין נורה לבין הלמר. זוהי מערכת יחסים המחקה יחסים בין ילד להורה. נורה מתנהגת כילדה קטנה ואילו הלמר כהורה. הדבר מתבטא בשמות החיבה בהם הוא מכנה אותה (עפרונית, סנאית, פזרנית קטנה, ציפור בזבז, נורה הקטנה) ובהתנהגות שלו אליה (מושך באוזנה, מזלזל בידע שלה: "הראש הקטן של נורה").

בנוסף, באותה המערכה, לאחר הדיאלוג עם לינדה והדיאלוג עם קרוגסטאד, מבין הקורא כי מערכת היחסים בין נורה לבין טרוולד שקרית. נורה שומרת מבעלה סוד גדול - בעלה אינו יודע כי לפני שמונה שנים לקחה הלוואה מקרוגסטאד וזייפה את חתימת אביה, על מנת שיוכלו לנסוע לבית הבראה באיטליה ולהצילו ממחלה. היא אינה מספרת לו על כך, שכן הוא אינו אוהב הלוואות ואף לא ירגיש בנוח, שאישה הצילה את חייו. כך, במשך שמונה שנים, היא מחזירה לאט את ההלוואה (מפרישה מהכסף שהוא נותן לה למשק הבית ומעתיקה כתובות על מעטפות). כלומר, בסיום המערכה הראשונה מבין הקורא, כי למעשה במערכת היחסים בין נורה לבין טרוולד מוסתרת אמת גדולה.

ההסתרה הינה מוטיב מרכזי ביצירה, אשר למעשה משקף את היחסים במשפחה. לאורך כל המחזה שב וחוזר מוטיב ההסתרה וההחבאה: נורה מחביאה מטרולד את עץ האשוח ואכילת עוגיות המקרוני, אך גם מסתירה ממנו את הסוד ובכך את זהותה האמיתית - נורה אינה האישה התמימה ונטולת הדעה, כפי שחושב בעלה, אלא היא אישה חזקה, אשר אינה מפחדת לצאת כנגד המוסכמות, על מנת להגשים את רצונותיה - הרצון להציל את אהובה. בסיום המחזה מגלה הקורא כי זו לא ההסתרה היחידה, גם הלמר מסתיר את זהותו - הוא אינו הבעל האוהב והמגן, שנורה חשבה שהוא. בשעת צרה "הנס", לו היא מחכה, לא מתרחש. טרוולד אינו לוקח על עצמו את האשמה. בדיאלוג הסוגר את המחזה, הוא מתגלה כאדם אנוכי, שכל עניינו הוא מה יחשבו עליו. חשיפת זהותו האמיתית גורמת לנורה להבין, שחיה בחיי משפחה שקריים וגורמת לה להחליט לעזוב ולשבור את התא המשפחתי.



יחסים המוצגים במחזה שלפנינו משקפים למעשה ערכים, המאפיינים את החברה הבורגנית, הסובבת את המשפחה ועבורה גם נכתב המחזה. באותה תקופה לאישה לא היה מעמד כלכלי ולכן לא היה ביכולתה לקחת הלוואה. אישה הייתה נתונה לשליטת אביה ולאחר נישואיה לשליטת בעלה. זו הסיבה, שטרולד רודה באשתו וכועס מאוד כאשר הוא מגלה, שעשתה משהו מרצונה האישי – גם אם הדבר הביא להצלחת חייו.

בדיאלוג הסוגר את המחזה, מומחש למעשה הקונפליקט של המחזה. טרולד מייצג את החוק והנורמות החברתיות, שבשם הוא פועל ואילו נורה מייצגת את רצון הפרט, שנורמות אלו דורסות. עזיבתה של נורה בסיום המחזה הינה למעשה ביקורת כלפי אותן נורמות, אשר כובלות את הפרט, את האישה באותה תקופה, ואינן מאפשרות הגשמה עצמית.

### פרק שלישי – רומאן ונובלה (28 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 6-9.

#### שאלה מספר 9

#### רומאן עברי / חצוצרה בוואדי מאת סמי מיכאל

היצירה מגוללת שנה בחייה של הודא, ערביה נוצריה, שחיה בחיפה. במהלך היצירה היא מתאהבת בבחור יהודי, אלכס ואף נכנסת ממנו להריון. בסיום היצירה, אלכס נהרג במלחמת לבנון ואילו הודא נשארת עם פרי אהבתם ברחמה. ביצירה ישנן מספר דמויות משנה אשר מאפיינות את הדמות הראשית, מקדמות את העלילה ומייצגות רעיונות ודעות של המחבר :

הדמות הראשונה היא **מרי**, אחותה הצעירה של הודא. מתוארת כיפה, שופעת חיים. בהתחלה הייתה בקשר רומנטי עם זוהיר, בנו המפוקפק של אבו נחלה ואף נכנסה ממנו להריון. היחסים אינם מתאפשרים לא רק בגלל היותו מוסלמי, אלא גם בגלל שאינו ראוי לתפקיד הבעל המפרנס. מרי מבינה כי היות והיא לא בתולה ונושאת ברחמה את בנו של זוהיר היא חייבת להינשא לווחיד – בן דודה הכפרי בונה התריסים, אשר יהיה מקור פרנסה וימנע את ביזויה.

מרי, כדמות משנה, מאפיינת את הודא. היא מאפיינת אותה באמצעות אנלוגיה (הקבלה). במידה ונערוך אנלוגיה על דרך הזהות, נוכל לראות כי השתיים נשים ערביות נוצריות, אשר חונכו במדינה יהודית. בנוסף, שתיהן נמצאות במגע מתמיד עם יהודים. עם זאת, ניתן לערוך גם אנלוגיה על דרך הניגוד בין השתיים, שכן בעוד שהאחת נזירית, מופנמת ולא יוצרת קשר עם העולם הערבי (קוראת יהודה עמיחי, עובדת עם יהודים ומעידה על עצמה כי אין לה חברים ערבים), השנייה מלאת חיים וסוערת. היא יוצרת קשר עם זוהיר ולאחר מכן עם וחייד.

האנלוגיה בין השתיים מדגישה למעשה את אופיה של הדמות הראשית. חרף העובדה ששתי הנשים התחנכו באותו האופן וחיות בסביבה קונפליקטואלית, כל אחת מהן מתמודדת עם המציאות בצורה שונה : הודא אומנם נראית בהתחלה כדמות חלשה, אשר חייה באשליה, אולם במהלך היצירה מתברר כי מדובר באישה חזקה, אשר אינה מפחדת ללכת כנגד הזרם ולהגשים את רצונותיה – היא יוצרת קשר עם אלכס ואף רוצה למסד את הקשר. בניגוד אליה, מרי, אשר בהתחלה נראית כמרדנית חסרת פשרות, בסופו של דבר מתחנת עם וחי, אותו היא לא אוהבת. כלומר, נשאת כפופה לערכי המוסר המסורתיים ומוותרת על רצונותיה שלה.

יש לציין כי למרי כדמות משנה תפקיד נוסף, הוא לקדם את העלילה : היא זו שדוחפת את הודא לעלות ולפגוש את אלכס. בנוסף, מרי משכנעת את הודא לנסוע איתה ועם וחי לאילת שם מקבל הקשר שלה עם אלכס ביטוי גופני.

דמות משנה נוספת היא **אלכס** - יהודי, עולה חדש מרוסיה. אלכס לומד בטכניון להנדסאי אלקטרוניקה ועובד כסבל בנמל. את כספו הוא נותן להוריו. בשעות הפנאי הוא מנגן על חצוצרה. אבו נחלה משכיר לאלכס את הדירה מעל דירתם של הודא ומשפחתה. כבר בהתחלה נוצר איזוהו קשר ארוטי בין הודא לבין, זאת באמצעות החצוצרה. המוזיקה מפתה את הודא. עם המעבר של אלכס לגג של הבית, נעלמים הכאבים של הודא.

ניתן לערוך אנלוגיה על דרך הזהות בין אלכס, לבין אליאס, סבא של הודא : כמו סבא אליאס גם אלכס מרגיש זר בישראל ומתגעגע לארץ מולדתו. גם לנישואים שלו התנגדו כפי שמו של אלכס לבטח תתנגד. הדבר החשוב ביותר, אשר משותף לשניים הוא הפילוסופיה חיים שלהם - הסב מסכים עם אלכס שאינו מאמין כי אדם צעיר (בין אם הוא ערבי ובין אם הוא יהודי) צריך למות בשביל הדגל. הסבר מסביר כי הוא חושב שהוא ערבי כי אמרו לו שהוא ערבי וכך גם אלכס יהודי כי זה מה שנאמר לו. האנלוגיה ממחישה כי על אף השוני, יש אנשים שרוצים לחיות יחדיו ללא מלחמה ומתח.

בנוסף, ניתן לערוך אנלוגיה על דרך הניגוד בין אלכס, לבין בהיג', אהובה הקודם של הודא. בעוד שאלכס נראה שרירן ונוקשה, הוא אדם פתוח וישיר. בהיג' לעומתו אומנם נראה כמשכיל, אך למעשה הוא מקובע במחשבותיו. בנוסף, בעוד שאלכס הוא פציפיסט ומתנגד למלחמה, על קירות חדרו של בהיג' תמונות של לחמים. כמו כן, בעוד שאלכס מצליח להחיות ולרפא את הודא באמצעות אהבתו, בהיג' נותן להודא להרגיש כגוף קפוא. כלומר, אלכס גורם להודא להשתנות, ואילו בהיג' לא. האנלוגיה טומנת בחובה את המסר של היצירה. היינו מצפים כי דווקא בהיג' הערבי יהיה מתאים להודא, שכן הם חולקים דת, לאום ושפה. עם זאת, אין אלה פני הדברים. היצירה מראה כי גם בהעדר דת, לאום ושפה משותפים ניתן ליצור קשר כנה ואמיתי. בו זמנית, היצירה מציגה כי במצב הקונפליקטואלי של המדינה קשר זה הוא בעייתי. זו הסיבה שאלכס נהרג בסיום היצירה והודא אינה בטוחה באשר לעתיד פרי אהבתם.

## פרק רביעי - שירה (28 נקודות)

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שתיים מהשאלות 10-24 :  
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 10-13)  
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 14-24) (לכל שאלה – 14 נקודות).

### שאלה מספר 10

מת אב ומת אלול/ שמואל הנגיד

**עונת השנה המתוארת:** הדובר מתאר את סופו של הקיץ ואת הגעתו של החורף, שמתואר בהרחבה. "בואו ימי הקור", "חזה עבים בהגשימים, ושמע שמי מרום בהרעמים".

**שלושה ציורי לשון התורמים לתיאור זה:**

- **האנשה:** הדובר מתאר את מותם של חודשי הקיץ "מת אב, ומת אלול [...] גם נאסף תשרי ומת עימם".
- **האנשה:** הדובר מתאר את התירוש, שבתקופת החורף הופך למוכן לשתייה "והתירוש אדם, וקולו בכלי דמם".
- **ניגוד ומטאפורה:** הדובר מתאר את המצב מחוץ לבית לעומת המצב בתוכו, ניגוד בין קור לחום: "וראה כפור ולשון מדורה- זה ירד וזה יעל ויתחמם".

### שאלה מספר 13

לנתיבך הנעלם/ חיים נחמן ביאליק

השיר מתאר מערכת יחסים שסיומה אהבה נכזבת- האהובה נטשה את הדובר שנשאר להתמודד עם כאבו. השיר הוא שיר ארס- פואטי (בסופו) המדגיש את הקשר בין המהלכים הנפשיים לתהליך הכתיבה.

**סיום הקשר בין האהוב לאהובתו בשיר מתואר כך:**

- הבית הראשון מתאר את עזיבתה המהירה והפתאומית באמצעות דימוי "כסופה זינקת", מטאפורות " נשאת את מצהלות צחוקך- את פעמון זהבך" וכו'.
- **בבית הראשון** הדובר נראה כמופתע, כסובל וככואב, שנעזב ולא יודע כיצד להתמודד עם המצב שנוצר. **בבית השני** הדובר מתמודד עם המצב, ומתאר את היגון שלו שירדוף אחרי האהובה, באופו שנדמה כאובססיבי.
- **ההיפוך במצבו של הדובר:** בתחילת השיר האהובה היא הפראית והחזקה, ובבית השני הוא זה שמקלל אותה ומתחזק על חשבונה.

- סיום מערכת היחסים מבחינת הדובר היא **התחלה של משהו חדש**: השיר. הבדידות נותנת לו כוח ומפאסיבי ונטוש הוא הופך לבעל כוח ויכולת.

## שאלה מספר 14

### ראי אדמה/ טשרניחובסקי

השיר הוא שיר קינה על השכול הכבד שהיה מנת חלקו של היישוב היהודי. לאורך כל השיר הדובר פונה אל האדמה ומדבר על תהליך הקבורה של "טובי הבנים" באדמה, ועל הנחמה שיכולה להיות מהמצב הקשה הזה.

**הבית האחרון בשיר** הוא בית של נחמה משום שהאדמה מצמיחה מתוך הקבר, מתוך האובדן, חיים חדשים. בבית זה מתבטא ההקשר הלאומי של השיר "קודש לעם מכורתו", העם יצליח להצמיח פי מאה "הוד וכוח" מתוך האובדן. המוות הוא שמאפשר את החיים.

### **הקשר בין הבית האחרון לבתים שלפניו:**

- המשך של האנשת האדמה, שהחלה בבית הראשון ולאורך כל השיר- הדובר מדבר אליה.
- השורה האחרונה של השיר היא השורה הסוגרת אותו- מחדד את הקביעה המרכזית של השיר על ה"בזבוז" שבמוות ובהקרבה. מעגליות.
- הבית האחרון נותן נחמה ותקווה לעתיד אחרי שלושה בתים קשים מאוד. המסר החשוב הוא הבזבוז.

## שאלה מספר 20

### כאשר היית פה/ זלדה

השיר מתאר את התמודדותה של הדוברת עם העדרותו של אהובה. **השינוי** שמתואר בשיר הוא בין העבר הזוגי, הרגוע והבטוח, כאשר האהוב עוד היה איתה לבין המצב הווה בו היא לבד בביתה.

### **שני אמצעים אומנותיים המתארים שינוי זה:**

- **ניגוד**: בין שני הבתים הראשונים לבית האחרון. הניגוד מתבטא במילות הזמן (כאשר/ עכשיו) ובאמצעות ההנגדה בין הסיטואציות.
- **מוטיב הקירות**: הקירות שבעבר היו "בני בית קשישים..." לא מספקים היום שום נחמה ועזרה "עכשיו הקירות אינם מחסה/ הם הסתגרו בשתיקתם/ ולא ישגיחו בנופלי".
- **דימוי** (קשור גם למוטיב הקירות): הקירות ששינו תפקידם הפכו לסיד ומלט (בניגוד להאנשתם בערב), והם "יסוד זר, חומר לא עונה במוות".



## שאלה מספר 21

### שיר זהרה אלפסיה/ ארז ביטון

השיר מתאר את ההבדלים החדים והכואבים בין העבר להווה של זהרה אלפסיה. **החפצים מעצבים ומדגישים את השינוי הזה:**

- עברה המפואר מתואר דרך "שמלתה", ו"כסף הריאלי" שהצמידו אליה המעריצים, "שטיחי מלך מרהיבים" בביתה.
- ההווה שלה מודגש באמצעות תיאור החפצים בביתה: "קופסת סרדינים", "שולחן מתנודד בן שלוש רגליים", "מיטת סוכנות".
- ההווה מודגש גם ע"י החפצים הקשורים לדמותה: "חלוק בוקר בהוי", "צבעי איפור זולים", המדגישים את מצבה החומרי הקשה וההזנחה.
- ניגוד חשוב: בין "שטיחי מלך מרהיבים מרובבים על מיטת סוכנות".

## פרק חמישי – שיר שלא נלמד (16 נקודות)

פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 25.

## שאלה מספר 25

### אבנר טריינן

השיר הוא שיר ארס-פואטי, כלומר שמדבר על תהליך היצירה ומעורר מחשבות על הקשר בין הטבע לאומנות, ולמעגליות בשניהם.

**א. השיר מתאר שני תהליכים:**

- **העצים:** העצים עוברים תהליך אלים של כריתה, גריסה, הפיכה לעיסה ותהליכים כימיים נוספים, וכך הם הופכים לנייר.
  - **היד הכותבת:** מאפירה, מזדקנת, עוברת תהליך שקט ועיקבי של התפוררות וריקבון (עם מותו של האדם או באופן מטאפורי עם תהליך היצירה, היא הופכת לחלק מהעולם).
- הקשר בין שני התהליכים הללו:**
- שני התהליכים מציגים את העצים או היד כפאסיביים ("ומה שנעשה בס").
  - שני התהליכים קשורים זה לזה בקשר הדוק: היד צריכה נייר שמופק מעצים, והעצים צריכים דשן שנוצר מהיד הנרקבת כדי לגדול.
  - בשלוש השורות האחרונות של השיר מתואר גם הקשר שבין כתיבת השיר לבין ההתבוננות בעצים לשם השראה ונועם.



**ב. מבנה השיר מדגיש את משמעותו:**

- **מעגליות:** משתמעת מהתוכן: היד צריכה נייר שמופק מעצים, שזקוקים לדשן מהיד הנרקבת כדי לגדול ולהפוך לדף וחוזר חלילה. שורה 11: "לעצים, על מה שנעשה בס, / כלומר שוב על הניר, על היד שכותבת/ נייר, יד".
- **חזרות:** השיר מתאר את העצים ואת "מה שנעשה בס" (חוזר פעמיים), ואת היד "על מה שנעשה בה". מדגיש את הקשר בין העצים ליד.
- **סימני פיסוק:** השיר כולו כתוב ללא נקודות כלל, כרצף אחד. הפסיקים רק מפרידים בין מפשטים אבל הם מדגישים כמה יש רעיון אחד בשיר שמפותח בו.